

Information till dig som avser att ansöka eller anmäla om behov av god man eller förvaltare

Ansökan eller anmälan?

Ansökan får göras av huvudmannen själv, dennes make eller sambo, närmaste släktingar och av överförmyndaren. Som närmaste släktingar anses, förutom make/maka, bröstarvingar, föräldrar och syskon. En sådan ansökan ska skickas till tingsrätten.

Anmälan kan göras av sjukvården eller socialtjänsten. Även andra kan göra anmälan såsom t.ex. bankpersonal, avlägsna släktingar, vänner o. s. v. En anmälan skickas till överförmyndaren i den kommun där huvudmannen är folkbokförd.

Om att ansöka/anmäla om behov av god man/förvaltare

God man är en frivillig åtgärd, grundat på samtycke av den det gäller. Om en person förstår och kan uttrycka sin vilja så kan han/hon inte bli påtvingad en god man. Enda sättet att påtvinga en person hjälp av en ställföreträdare är genom ett förvaltarskap, vilket behandlas restriktivt av rätten.

Enligt föräldrabalkens 11 kap 4 och 7 §§ kan godmanskap eller förvaltarskap anordnas för personer som p.g.a. sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande behöver hjälp att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom och/eller sörja för sin person.

Godmanskap enligt 11 kap 4 § föräldrabalken:

”Om någon på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person, skall rätten, om det behövs, besluta att anordna godmanskap för honom eller henne. Ett sådant beslut får inte meddelas utan samtycke av den för vilken godmanskap ska anordnas, om inte den enskildes tillstånd hindrar att hans eller hennes mening inhämtas.”

De tre ”delar” som ett godmanskap kan omfatta är således bevaka rätt, förvalta egendom samt sörja för person.

På blanketten efterfrågas en mer detaljerad beskrivning av vilka åtgärder personen i fråga behöver hjälp med vad gäller ekonomiska, rättsliga eller personliga angelägenheter. De uppgifter som då efterfrågas ska anknyta till nedanstående ”delar” av ett godmanskap.

Nedan följer en kort beskrivning av uppdragets tre delar:

Bevaka rätt

Uppgiften att bevaka rätt innebär att företräda huvudmannen och tillvarata huvudmannens intressen i olika situationer. Det kan exempelvis röra sig om ansökningar till myndigheter såsom ansökan om stöd och service enligt lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade, ansökan om bostadsbidrag m.m. Det kan även innebära att företräda huvudmannen vid avveckling av bostad, vid kontakter med fordringsägare, vid upprättande av avbetalningsavtal, vid ansökan om skuldsanering, vid ärende i hyresnämnd, på boendet, hos socialtjänsten samt vid överklagande av beslut m.m.

Det är vanlig förekommande att behovet av god man gäller endast att bevaka en persons rätt i samband med avveckling av bostad eller försäljning m.m. Det är då viktigt att det anges i ansökan att godmanskapet gäller endast denna åtgärd och att behoven i övrigt kan tillgodoses på annat sätt.

Förvalta egendom

Förvalta egendom innebär att ställföreträdaren sköter huvudmannens ekonomi, betalar räkningar, lämnar fickpengar, förvaltar kapital, värdehandlingar, fastigheter m m, tillser att huvudmannens egendom är tillfredsställande försäkrad o s v.

Det är viktigt att det framgår av ansökan/anmälan hur den enskildes ekonomi tas hand om i dagsläget. Om det är den enskilde själv som sköter betalning av räkningar m.m. eller om någon anhörig eller annan utomstående tar hand om ekonomin, ska det anges varför detta inte kan fortsätta. Om en anhörig sköter ekonomin men p.g.a. hög ålder eller sviktande hälsa inte längre orkar fortsätta ska det undersökas om den dagliga skötseln av ekonomin kan tillgodoses genom bankens försorg, t.ex. genom att använda autogiro för räkningarna.

Sörja för person

Sörja för person brukar också kallas för personlig omvårdnad, vilket innebär att ställföreträdaren ska se till att huvudmannen får den vård och omsorg som han eller hon behöver och har rätt till. Uppgiftens innehåll kan inte generellt bestämmas utan avgörs i det enskilda fallet. Sörja för person innebär inte att ställföreträdaren själv ska sköta om och vårda huvudmannen utan se till att huvudmannen får den omvårdnad han eller hon behöver.

Godmanskap – endast om det behövs

Tingsrätten anordnar godmanskap enligt 11 kap 4 § föräldrabalken. Som framgår av lagrummet ska tingsrätten anordna godmanskap endast *om det behövs*. Denna formulering är ett uttryck för principen om minsta ingripande åtgärd. Principen medför att godmanskap endast kan anordnas om den enskildes behov inte kan lösas på något annat sätt. Detta betyder att även om den enskilde p.g.a. sitt hälsotillstånd är i behov av hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person får godmanskap inte anordnas om hjälpen i det enskilda fallet kan ges på ett mindre ingripande sätt.

På blanketterna för ansökan/anmälan om god man/förvaltare ska ett flertal frågor besvaras beträffande vad som gjorts för att försöka tillgodose den enskildes behov på ett mindre ingripande sätt än genom godmanskap eller förvaltarskap.

Det som menas med ”annat mindre ingripande sätt” är förutom hjälp från anhörig, fullmakter av olika slag t.ex. för ekonomi, rättighetsbevakning m.m., utnyttjande av banktjänster, juridiskt ombud, socialtjänstens egnamedelsförvaltning m.m.

Vem betalar arvodet?

Det är av vikt att den som anmäler eller ansöker om god man eller förvaltare också är medveten om att det är som huvudregel den enskilde som får stå för arvodeskostnaden till sin ställföreträdare. Enligt lag ska, om inte särskilda skäl föranleder något annat, arvode och ersättning för utgifter betalas med den enskildes medel i den mån hans eller hennes beräknade inkomst under det år då uppdraget utförs överstiger 2,65 gånger prisbasbeloppet eller hans eller hennes tillgångar under samma år överstiger 2 gånger prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Med inkomst avses bruttoinkomst, det som allmänt benämns inkomst före skatt. Skattefria inkomster räknas inte som arvodesgrundande inkomster. Understiger inkomsten eller förmögenheten de nämnda gränserna utgår arvode och kostnadsersättning av kommunala medel. Undantag från huvudregeln om vem som ska betala kan göras

om särskilda skäl föreligger. Sådana särskilda skäl kan vara höga vårdkostnader, höga medicinkostnader eller liknande.

Förvaltare – en ingripande åtgärd

Enligt 11 kap 7 § föräldrabalken kan förvaltare anordnas för en person som p.g.a. sjukdom, psykiskt störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande är ur stånd att vårda sig själv eller sin egendom.

Förvaltare ersatte år 1988 den tidigare omyndigförklaringen. Den huvudsakliga skillnaden mellan förvaltare och omyndigförklaring är att ett förvaltare är betydligt mer flexibelt i dess utformning och kan anpassas till den enskildes behov i varje enskilt fall.

Förvaltare kan bara anordnas om den enskildes hjälpbehov inte kan tillgodoses på något mindre ingripande sätt, som t.ex. genom godmanskap eller fullmakt. Om ansökan/anmälan gäller förvaltare behöver utförliga uppgifter lämnas om varför personens behov inte kan tillgodoses på ett mindre ingripande sätt. Om inte utrymmen räcker till kan du använda bilagor.

Ett förvaltare medför att förvaltaren får full bestämmanderätt över den enskildes egendom. Förvaltaren företräder också personen i fråga i alla angelägenheter som omfattas av uppdraget. Den som har förvaltare förlorar alltså sin rättshandlingsförmåga, d.v.s. förmågan/behörigheten att sluta avtal m.m. Även om en person har förvaltare omfattas normalt inte förvaltarens uppdrag av den inkomst som personen får från eget arbete eller avkastningen från den egendomen. Likaså omfattas inte vad personen efter att förvaltare förordnats får genom gåva, testamente eller förmånstagarförordnande vid försäkring eller pensionssparande. Tingsrätten kan dock besluta att förvaltare ska omfatta även dessa inkomster och tillgångar. Liksom godmanskap kan ett förvaltare avse att bevaka rätt, förvalta egendom och sörja för person.

För att ett godmanskap/förvaltare ska anordnas fordras följande utredning och handlingar till ansökan/anmälan:

- Läkarintyg
(Särskilda blanketter finns på hemsidan)
- Personbevis med släktutredning.

Observera att där är av stor vikt att Överförmyndaren har kännedom om vilka närstående och anhöriga som finns till den enskilde. Anmälaren ska därför göra en grundlig undersökning för att kontrollera huruvida det finns någon eller några anhöriga eller närstående. Det kan även finnas anhöriga som inte framkommer av personbeviset.

- Social utredning skriven av biståndshandläggare, kurator, sjuksköterska eller annan myndighetsperson med god kännedom om den enskilde. Av utredningen ska framgå den enskildes ekonomiska och sociala situation samt övriga uppgifter som kan vara till vägledning för tingsrättens bedömning om den enskilde är i behov av god man eller förvaltare.

När ansökan/anmälan avser förvaltare ska det av utredningen framgå på vilka grunder den enskilde kan anses vara ur stånd att vårda sig själv och/eller sin egendom. Det ska särskilt betonas varför utredaren anser att det finns en påtaglig risk för att den enskildes ekonomi raseras om den enskilde inte får en förvaltare.

- Den enskildes skriftliga samtycke (behövs ej om ansökan undertecknats av den enskilde eller avser förvaltarskap).
- Åtagande från föreslagen god man/förvaltare. (I det fall huvudmannen förstår vad saken gäller ska han eller hon även samtycka till den föreslagna gode mannen)
(Särskilda blanketter finns på hemsidan)
- Yttranden från anhöriga (d.v.s. deras inställning till att god man/förvaltare förordnas). Med anhöriga avses make/maka, sambo, barn, barnbarn eller andra nära släktingar. Om den enskilde själv har ansökt om godmanskap eller samtyckt till detta och enligt läkarintyg förstår vad saken gäller behöver inte yttranden från anhöriga bifogas.
(Särskilda blankett finns på hemsidan)
- Underlag för eventuell skuldsituation

Handläggningen hos överförmyndaren

En ansökan som inkommer till överförmyndaren vidaresänds till tingsrätten då den är fel adresserad.

När en anmälan inkommit till överförmyndaren granskas de inkomna handlingarna och sedan avgörs om eventuella kompletteringar behöver göras. Generellt kan sägas att ju fler handlingar som bifogas anmälan desto kortare handläggningstid behövs hos överförmyndaren. Av stor betydelse för handläggningstiden är även om det finns något förslag på ställföreträdare och om denne åtagit sig uppdraget.

Överförmyndarenämnden avgör om det finns ett behov av god man eller förvaltare. Finner Överförmyndarenämnden att behov finns ansöker nämnden hos tingsrätten om ställföreträdare. Ifall Överförmyndarenämnden inte anser att behov finns eller att det kan tillgodoses på ett mindre ingripande sätt avskrivs ärendet. Överförmyndarnämndens beslut i ärendet är ej överklagningsbart. Vill den enskilde få saken prövad av högre instans kan han/hon vända sig till tingsrätten med en egen ansökan.

Tingsrätten fattar beslut

Godmanskap eller förvaltarskap som beskrivits ovan beslutas av tingsrätten. Samtidigt förordnar tingsrätten en god man eller förvaltare med alla eller något/några av de uppgifter som beskrivits ovan (bevaka rätt, förvalta egendom och/eller sörja för person). Beslutet kan överklagas. Observerar att det är av stor vikt att den som åtar sig uppdraget som ställföreträdare vet vilka skyldigheter som åligger honom eller henne.